

Urmo Kübar, vabaühenduste liidu EMSL juhataja

Ükski valitsuse kriitik ei saa end kuulutada kogu vabakonna esindajaks, olgu ta kavatsused kui tahes õiged ja õilsad, ütles president Ilves mõni tund pärast 17 kodaniku algatatud Harta 12 avaldamist.

Nagu tuliste teemade puhul tihti, haarati see mõte õhust ja kohendati käigupealt endale sobivaks.

Kellele harta sisu või autorid vastumeelt, said öelda, et näe, ka president leiab, et pole asjad nii hullud midagi, lihtsalt üks "väike grupp" (nagu üks võimuerakonna poliitik hiljuti telesaates kriitikuid nimetas) õhutab paanikat. Kes otsis kinnitust veendumusele, et võimalolijad on rahvast lootusetult eemaldunud, tõdes, et ju on ka Ilves "nendega seal" mestis.

Tegelikult kordas president ju lihtsalt tõsiasja, mis demokraatia üle vähegi mõtteid mõlgutanule enesestmõistetav.

Kuidas arvamused tekivad?

Usk, et kusagil on keegi, kes võib öelda, mida rahvas arvab, ei kõnele muust kui mugavusest, soovist, et elu oleks lihtne. Visalt elab selline usk neis poliitikutes, kes alles äsja hakanud tunnistama sõnu nagu "kodanikuühiskond" ja "kaasamine" ning arvavad, et viimaseks piisab, kui nad on saatnud kirja järjekordse otsuse-eelnõu tekstiga mõnele tuntumale vabaühendusele ning saanud neilt ka vastuse. Olekski nagu kaasamine tehtud, võib eelnõu seletuskirja linnukese märkida ja eluga edasi minna.

Vabakond elab selliste arvajate meelest samasugust romantilist elu nagu tüüpiline linlane

kujutab ette maainimese argipäeva – kõik tunnevad kõiki, pidevalt kohtutakse talgutel külakiike värvides ja õhtuti kooriproovis. Küsi mõnelt, ja ta ütleb sulle, kuidas nende küla meelest asjad on.

Kehvad uudised – elu ei ole lihtne! Vabakond pole väike mõttekaaslaste ühendus, selle moodustavad kümned tuhanded eri eesmärkidel, eri teemadega ja eri viisidel tegelemiseks kokku tulnud organisatsioonid, võrgustikud, grupid ja aktivistid. Ühe arvamuse asemel on normaalses vabakonnas sadu või tuhandeid.

Et pilti lihtsamaks saada, oleme teadagi kokku leppinud esindusdemokraatias, kus hääletamisega selekteeritakse need, kel on õigus ja võimalus midagi arvata. Valimiste eel saab suurest hulgast arvamustest ühiskonnas loetud arv valimisprogramme, valimispäeva õhtuks jääb neist järele veel väiksem kogus valituks osutunute omi, millest omakorda paar või mõned moodustavad seejärel (kohaliku oma)valitsuse programmi – ehk siis lõpuks ühe arvamuse.

Muidugi on see süsteem paljude küsimuste lahendamiseks piisav ja hea, eriti kui seejuures mitte unustada presidendi loo alguses toodud mõtte juurde käinud esimest poolt: ka valitsus ei saa rääkida avalikkuse ja kogu rahva nimel.

Mandaadi kõikvõimsus, millele võimuparteid armastavad rõhuda, kehtib ehk valimiste põhiküsimuste puhul, mille plussid ja miinused on debattides põhjalikult läbi arutatud ning kus võib ilmselt eeldada, et Reformierakonna või IRLi poolt hääletanud on ühtlasi teadlikult öelnud "ei" näiteks astmelisele tulumaksule.

Ent suurem osa valitsuse tegevustest ei ole kunagi sellist arutelu läbinud. Enamgi veel, mõned algatused, nagu näiteks aasta eest üles kerkinud DASA teema, ei olnud ühegi partei programmis isegi tagumistel lehekülgedel ja peenikeses kirjas. Nendes küsimustes ei saa võimuerakonna arvamust kuidagi pidada olulisemaks teistest arvamustest ning oleks igati normaalne, et nende üle – eeldusel, et rahvas neist huvitub – toimuvad arutelud valimistevahelisel ajal.

Ühisloome võimalused

Kuid oodata, et vabakond peaks sellisel arutelul esitama ühe, omakeskis kokku lepitud eelistuse, tähendab esindusdemokraatia reeglite pealesurumist sfäärile, mille suurim väärtus on just arvamuste paljususes ja osalusdemokraatias. Sisuliselt tähendaks see alternatiivse parlamendi loomist, mis aga varem või hiljem võtaks üle needsamad puudused, mille üle me esindusdemokraatia puhul nuriseme.

Just sellepärast tundub mulle palju veenvam eelmisel nädalal presidendi eestvedamisel algatatud "demokraatiadebati" meetodiks valitud ühisloome, kus praeguse plaani järgi jaanuari jooksul on kõigil soovijatel oma teadmiste ja kogemuste põhjal võimalik pakkuda ideid, kuidas peaks Eestis käima erakondade rahastamine või asutamine, kuidas tõsta valija hääle tähtsust valimistel ja teistes meie kõigi elu mõjutavates küsimustes.

Sellises arutelus ei ole tähtis ettepaneku tegija nime tuntus või tema ühingu liikmeskonna suurus, vaid avalikkuse ees vaetakse läbi kõigi huvipakkuvate ettepanekute plussid ja miinused ning kujundatakse nõnda lahendus, mis ühiselt tundub kõige mõistlikum.

Artikkel Maalehe [veebilehel](#) .